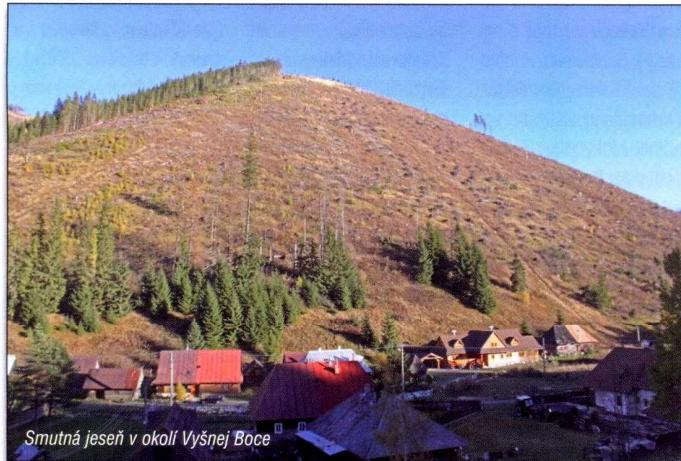

Uplatňovanie „enviro“ ideí v praxi

Ešte niekedy na jeseň 2011 som listoval v treťom čísle časopisu Enviromagazín, kde ma zaujal článok Dve krajiny... Časopis som niekde odložil, no fakty a súvislosti načrtnuté v tomto článku, „zreli“ niekde v mojom podvedomí, pretože praktické výsledky realizácie „enviro“ idei sú, najmä v priebehu posledných dvoch desaťročí, veľmi slabé... Začiatkom 90. rokov sme ratifikovali Ramsarskú konvenciu. Do praktickej ochrany mokradí sa to však veľmi nepremietlo. Stačí si všimnúť niektoré oravské rašeliniská, ohrozené ťažbou rašelininy...

Dožili sme sa krajiny dvoch tvári, čo je smutná realita. Tá prvá, „oficiálna“, tvár, predstavuje obraz Slovenska, ako by to tu malo byť a vyzeráť podľa zákonov a predpisov, podľa záväzkov vyplývajúcich z podpisania medzinárodných dohôd, členstva v medzinárodných štruktúrach... Prvú tvár Slovenska poznajú predovšetkým turisti, ktorí

si preberajú katalógy cestovných kancelárií a kalendáre so zváčša „predpisovo krásnymi“ fotkami a rôzne propagáčné plagáty. Tu sú totiž všetky nežiaduce „chybičky“ profesionálne odfiltrované. Druhú tvár našej krajiny poznajú domáci, ale uvidia ju aj menej pohodlní turisti z blízkych či vzdialených krajín, ktorí prišli poznávať slovenskú krajinu pešo alebo na bicykli. Joo, ale odrazu tu niečo začína škrípať. Obrázky z katalógov a kalendárov nie vždy korešpondujú s realitou a niekedy je kontrast dvoch tvári slovenskej krajiny doslova šokujúci. Nikdy nezabudnem na august 2011, keď som v Tatrách pod Hrebienkom stretol skupinu anglických turistov. S vyvalenými očami civili na obrovský kalamitný holorub a jeden z nich sa ma opýtal: „Oh my God, is this really a National Park?“ O chvíľu vytiahli fotoaparáty, aby zachytili neuveriteľné zábbery zo „náhrobného“ parku...

Prvá, „oficiálna“, tvár našej krajiny – to je Slovensko vo vyhláseniaciach politikov, v seminárnych a diplomových práciach, v prezentáciách na vedeckých konferenciach, v záverečných správach rôznych komisií s desiatkami cudzích slov, ktoré v skutočnosti fungujú skôr ako akýsi „make up“ na zakrytie alebo aspoň prikrášlenie reálneho stavu. Druhá, skutočná tvár Slovenska nič nezakrýva, ale ukazuje autentickú (a často smutnú) realitu našej krajiny, vrátane čiernych skládok, tečúcich žúmp, veľkoplošných holorubov (i v chránených územiah), lesné cesty rozrýté do neschodnosti ťažkými mechanizmami, akoby nekonečné zárásty inváznych rastlín, opustené pasienky a iné polohospodárske pozemky zachvátené divokou sukcesiou...

Nadišiel čas položiť si zásadnú otázku: Komu alebo čomu slúži idealizovaný obraz Slovenska tak, ako je prezentovaný v „prvej tvári“? Načo tá ilúzia stavu, aby to malo byť? Napadá ma jedno vysvetlenie, ktoré so mnou zdieľajú viaceri kolegovia a známi: žeby sme toto robili okrem iného aj na učiťčkanie zlého svedomia? Aby sme pochopili podstatu problému, musíme ísť ešte viac do hĺbky, aj keď to bude asi nepríjemné.

Z pohľadu praktickej realizácie environmentálnej politiky sme pokrytiecká spoločnosť „Enviro“ sa týka nás všetkých a (takmer) všetci toto slovo často používajú, keď však dojde na praktické aplikácie – najmä, ak obmedzujú našu spotrebú, komfort, pohodlnosť a vžité vzorce správania, už sa k tomu „enviro“ tak nadšene nehlásime. Majoritná časť občanov vníma „enviro“ ako niečo povinné, o čom je dnes „moderné“ hovoriť. Ale aký je v skutočnosti nás vzťah k život-

nému prostrediu? Nás vnútorný vzťah, ktorý vychádza z presvedčenia a životnej filozofie? Zakáže niekomu ten vnútorný hlas, aby ráno nechal auto v garáži a na cestu do práce použil mestskú dopravu, bicykel alebo vlastné nohy? Obávam sa, že málkomu. Spohodlneli a zleniveli sme. Sadnúť si ráno za volant a (sám v kabíneli) cestovať do práce – v špičke a s veľkou spotrebou, to väčšina obyvateľov tejto krajiny považuje za normálne. Ale reční a písia o problémoch životného prostredia, to vedia mnohí. Aj tí, čo sa sami vyvážajú v robustnom aute...

Aj ochrana prírody je v tejto dobe v Európe (a vo svete) „in“. Túto problematiku od mystického roku 2000 mapujú tisícky časopisov, kníh a filmov, žiaľ, na Slovensku bolo z nich napísaných a nakrútených len nepatrné percento. Prečo asi? Pritom bulvárne hlúposti vychádzajú občas aj na kriedovom papieri...

Jedným z najsilnejších filmov o globálnych problémoch životného prostredia je film Neprijemná pravda, ktorého nakrútenie inicioval americký environmentálny aktivista (a bývalý významný politik) Al Gore. Sila, ktorou tento film apeluje na rozum a svedomie človeka 21. storočia, je úžasná. Film ale súčasne hovorí aj to, že mnohé (takmer všetky?) problémy životného prostredia možno (začať) riešiť už dnes. Lenže to by sme najprv museli pripraviť, že obmedzíme našu (veľmi často nadstandardnú) spotrebú, komfort a vžité vzorce správania...

Každý (alebo skoro každý) sa vyhovára, že implementácia principov Operačného programu životného prostredia do života „spotrebúva peniaze“. Ale skutočnosť, že to robíme pre naše deti (a deti ich detí), to už si uvedomuje mälokto. A ešte menšie percento (alebo promile?) si uvedomuje, že neriešením či skôr ignorovaním environmentálnych problémov nič nezískame, práve naopak: na riešenie konkrétneho problému o 5 rokov bude treba dvojnásobok a o 10 rokov už pätnásobok prostriedkov než dnes!

Na Slovensku ideme za posledných 20 rokov po ceste rozporu medzi teóriou a praxou. Máme relatívne dobré „enviro“ predpisy, zákony, smernice, koncepcie... Ale v praxi sa správame ako vlastníci tejto krajiny a tejto planéty. Vyhlásili sme vojnu všetkým „škodcom“, ktorí ujedajú z nášho krajca či z nášho mešca. Bojujeme proti oblude s dĺžkou päť milimetrov, ktorá sa volá lykožrút smrekový..., bez ohľadu na to, že táto „obluda“ žila v európskych horských lesoch už pred viac než miliónom rokov a vtedy neškodila. A budujeme. Budujeme lanovky i v prísnych rezerváciách, budujeme diaľnice za ťažké milióny a rušíme železničné trate. Všetko sa podriaduje diktátu tých bohatších a pohodlniejsích, bežný človek a životné prostredie idú bukom. Žiaľ, problematika ochrany prírody a životného prostredia nevstúpila do našich sŕdc – u majoritnej časti populácie je to len povrchová „módná nálepka“.

Kríza, o ktorej sa dnes všade hovorí, nie je krízou z nedostatku, ale z nadbytu – z hyperprodukcie a hyperspotreby. Skutočnou príčinou tzv. krízy je morálny úpadok a deformácia v hierarchii hodnôt. Ozajstná kríza sa odohráva v našich srdciach...

doc. PaedDr. Valerian Franc, CSc.
Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica

